

bardziej na północ tzw. lasy czeszewskie należą do najpiękniejszych i najbardziej interesujących obszarów leśnych Wielkopolski. Porastają terasy doliny Warty i mają charakter często zbliżony do naturalnego. Drzewostan tworzą tam głównie jesion wyniosły, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, olsza czarna, wiąz (Szafranski, 1996).

Charakter tego obszaru nakłania do uznania go jako ciekawe i warte poznania siedlisko nietoperzy. Liczne starodrzewia między innymi lasów czeszewskich stwarzają dogodne miejsce bytowania, a stawy, cieki i starorzecza znakomite miejsca żerowania.

Metody badań

Badania były prowadzone przy użyciu następujących metod:

1. Nocne odłowy nietoperzy w sieci. Przeprowadzono je w miejscach których charakter stwarzał prawdopodobieństwo występowania przelotów na żerowiska, miejsc żerowania lub występowania w pobliżu zgrupowań nietoperzy w starodrzewiach.

Sieci rozstawiano na duktach leśnych, gdzie korony drzew łącząc się w szczytowych częściach tworzyły charakterystyczne korytarze a także nad stawami śródleśnymi i dwukrotnie nad rzeką Wartą.

2. Kontrole potencjalnych kryjówek nietoperzy. Skontrolowano 107 obiektów, w skład których wchodziły obiekty sakralne, budynki mieszkalne, leśniczówki i stodoły.

Inwenturyzacje przeprowadzono w sezonie wiosennym, letnim i zimowym na terenie miejscowości Bieździadów, Brzostków, Bugaj, Czeszewo, Dębno, Gąsiorów, Komorze, Lgów, Mikuszewo, Miłosław, Nowa Wieś Królewska, Nowa Wieś Podgórna, Pogorzeliца, Sarnice, Śmielów, Żerków i w liśniczówkach Sarnice, Spławik, Rozmarymów, Warta, Mościska.

3. Wstępna analiza liczebności i aktywności nietoperzy przy użyciu detektora Peterson D-100. Z powodu złej jakości dźwięku i braku wystarczającego doświadczenia nie przeprowadzono identyfikacji gatunkowej *Chiroptera*. Badania detektorowe wykorzystano do celu kontroli zagęszczenia nietoperzy na żerowiskach. Ze wszystkich badanych obszarów szczególnie interesujące wyniki uzyskano nad rzeką Wartą na wysokości miejscowości Czeszewo. Nietoperze w okresie wiosennym wykazywały nieprzerwaną aktywność przez całą noc w liczebnościach, które nasuwają przypuszczenia, że tereny nad Wartą są głównymi miejscami żerowania nietoperzy lasów czeszewskich.

Wyniki

Przeprowadzone odłowy w sieci i kontrole potencjalnych schronień wykazały obecność na terenie Żerkowsko-Czeszewskiego Parku Krajobrazowego 9 gatunków nietoperzy:

1. Gacek brunatny, *Plecotus auritus* (Linnaeus, 1756)
Podczas kontroli w latach 1999-2000 stwierdzono występowanie kolonii (6 osobników) w Pogorzeliczy (strych kościoła), kolonii (4 osobniki) w Miłostawiu (strych kościoła św. Jakuba), kolonii (20 osobników) w Mikuszewie (strych remizy strażackiej). Podczas przeprowadzanych odłowów w sieć ustawioną przed wylotem ze strychu remizy strażackiej w Mikuszewie odłowiono 4 samice i 2 samce gacka brunatnego.
Stwierdzono również występowanie pojedynczych osobników w Dębnie (strych kościoła) i Nowej Wsi Podgórnej (strych domu mieszkalnego).
Podczas nocnych odłowów, schwytano jednego osobnika gacka brunatnego (samiec) na terenie leśnictwa Spławik.
W czasie kontroli zimowych stwierdzono obecność 1 osobnika w piwnicy byłej szkoły podstawowej w Bieżdziadowie, 1 osobnika na strychu kościoła w Żerkowie i 2 osobników w piwnicy pałacu w Mikuszewie.
2. Gacek szary, *Plecotus austriacus* (Fischer, 1829)
Stwierdzono ogółem 17 hibernujących osobników: na strychu w kościele w Dębnie (1 osobnik), w piwnicy w byłej szkole podstawowej w Bieżdziadowie (4 osobniki), na strychu w kościele w Żerkowie (2 osobniki), w piwnicy pałacu w Mikuszewie (6 osobników), w piwnicy domu mieszkalnego w Mikuszewie (1 osobnik), w podpiwniczeniu pozostałym po domu mieszkalnym w Nowej Wsi Podgórnej (1 osobnik), w piwnicy domu mieszkalnego w Nowej Wsi Królewskiej (1 osobnik), w piwnicy gorzelnii PGR w Bugaju (1 osobnik).
3. Karlik większy, *Pipistrellus nathusi* (Keyserling & Blasius, 1839).
Podczas kontroli w latach 1999-2000 stwierdzono dwie kolonie (po kilkanaście osobników każda) w stodole leśniczówki Sarnice. Podczas nocnych odłowów, schwytano jednego osobnika karlika większego (samca) w sieć ustawioną wewnątrz stodoły leśniczówki Sarnice i jednego osobnika (samica) w sieć rozstawioną nad starorzeczem w leśnictwie Warta.
4. Mroczek późny, *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774).
Odłowiono jednego osobnika (samica) nad stawem w Mikuszewie.
5. Mopek, *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774).
Odłowiono 10 osobników (8 samic, 2 samce) na terenie leśnictwa Sarnice, Spławik i Warta.
Podczas kontroli zimowych stwierdzono 1 hibernującego osobnika na strychu kościoła w Dębnie.
6. Borowiec wielki, *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774).
Odłowiono 4 osobniki na terenie leśnictwa Warta i w rezerwacie „Dębno nad Wartą”.
7. Nocek rudy, *Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817).
Odłowiono 2 osobniki na ~~terenie leśnictwa~~ Sarnice.

8. Nocek natterera, *Myotis nattereri* (Kuhl, 1817)
Odłowiono 2 osobniki na terenie leśnictwa Sarnice.
9. Nocek duży, *Myotis myotis* (Borkhausen, 1797).
Znaleziono martwego osobnika na strychu leśniczówki Sarnice.

Podsumowanie

Prace przeprowadzone przez Sekcję Chiropterologiczną Koła Naukowego Przyrodników Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu znacznie poszerzyły wiedzę nad fauną nietoperzy Żerkowsko-Czeszewskiego Parku Krajobrazowego. Wynikiem badań jest stwierdzenie występowania 9 gatunków *Chiroptera* na terenie Parku, a także zlokalizowanie najbardziej znaczących źerowisk nietoperzy.

Ponieważ przedstawione tu dane są wynikami wstępnymi badań należy liczyć się z możliwością wystąpienia rozbieżności pomiędzy rzeczywistym składem chiropterofauny tego terenu a przedstawionym w publikacji.

Celem prac zaplanowanych na najbliższe lata jest właśnie sprecyzowanie danych dotyczących nietoperzy Parku a także wzbogacenie wyników o dane informujące o liczebności i zagęszczeniu populacji *Chiroptera* Żerkowsko-Czeszewskiego Parku Krajobrazowego.

Literatura

- Sokołowski J. 1936. *Zagrożone lasy w Czeszewie*. Ochr. Przyr. 16: 113-123.
Szafranski F. 1996. *Parki Krajobrazowe Wielkopolski – Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy* (broszura).